

УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ

УДК 329.17(477.8)“192/193”

© Володимир КРИМІНСЬКИЙ

АНАЛІЗ СВІТОГЛЯДУ РАДИКАЛЬНОГО КРИЛА ЧЛЕНІВ ОУН ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ «ВОЄННОЇ ДОКТРИНИ» МИХАЙЛА КОЛОДЗІНСЬКОГО

Розглянуто ідеологічну платформу та логіку сприйняття навколишнього світу певною частиною членів ОУН, на основі аналізу праці М. Колодзінського «Воєнна доктрина ОУН». За допомогою методичного інструментарію потрактовано природу радикальних інтелектуальних конструктів початку ХХ ст. в середовищі ОУН. Проаналізовано загальний історичний контекст, що дає змогу більш глибоко розуміння даного явища та розкриває широку картину розвитку тогочасної політичної та суспільної думки. В колах українських націоналістів у міжвоєнний період особливо гостро дебатовали щодо майбутньої стратегії та тактики здобуття української держави. Зроблено детальний огляд уявлень та розуміння української історії у «Воєнній доктрині». Визначено головні риси притаманні ідейним переконанням найбільш радикального крила членів ОУН.

Ключові слова: Організація українських націоналістів (ОУН), ідеологія, М. Колодзінський, «Воєнна доктрина», націоналізм, покоління, нація, революція.

Одним із найбільш впливових інтелектуалів, які зверталися до теми «покоління в історії», був іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гасет. Він вважав, що кожен індивід є абстракцією, яка відтворює суспільні тенденції [10, 6]. У нашому випадку йдеться про відтворення, лише уявлень певної частини суспільства, конкретно злокалізованої у часі і просторі.

«Воєнна доктрина» Колодзінського є певним систематизованим викладом найбільш ідеалістичних та радикальних ідей певної частини членів ОУН. Перед детальним аналізом тексту «Доктрини» слід коротко розглянути, у яких умовах перебувало українське суспільство того часу.

Галичина на початку ХХ ст. перебувала в умовах постійного конфлікту між національними проектами різних суспільних груп. Головне протистояння розгорнулося між двома найбільшими етнічними групами – українцями та поляками. Це протиборство ввійшло в найгострішу фазу з початком українсько-польської війни 1918–1919 рр. Цей конфлікт завершився

встановленням польської влади на теренах Галичини та Волині. Більша частина території України опинилася під владою більшовиків та згодом стала частиною новоутвореного Радянського Союзу. У радянській Україні головний конфлікт був переведений із українсько-російської національної площини у площину політичної лояльності до більшовиків. Саме в цей час розгортається масова кампанія «коренізації» по всьому Радянському Союзу. В Україні вона отримала назву «українізації». Застосований більшовиками метод батога (у вигляді репресій та переслідувань) та пряника на фоні втоми населення від політичних перепитій, які звично несли за собою реакційні випадки, що закінчувалися кровопролиттям, призвів до унеможливлення розгортання широкомаштабного руху спротиву. Проте Голодомор 1932–1933 рр. спричинив відновлення парадигми українсько-російського протистояння. Саме в роки повного становлення радянського режиму українські націоналісти остаточно прийняли модель розуміння Радянського Союзу як реставрації Російського імперського проекту.

Отже, міжвоєнний період став часом пошуків українським суспільством, що було розрізнене у різноманітних державних проектах, шляху розв'язання так званої української проблеми. Друга половина 1920-х років стала, часом коли на політичну арену почало виходити нове покоління, що не брало участі в революційних подіях 1917–1921 рр. Така зміна головних акторів, безумовно, вплинула й на зміну української політичної реальності. Через, історично обумовлені обставини найактивніше це покоління проявило себе на українських теренах, що входили до складу Польщі.

Одна з перших спроб проаналізувати це покоління людей належить доктору Миколі Климишину. У своїй праці «В поході до волі» Так доктор Климишин визначав цих людей під збірною назвою «покоління Бандери» [6, 13]. Він виділяв їх хронологічно з 1906 до 1913 року народження. Безумовно, що ці хронологічні межі можна розширити, не слід сприймати їх як щось математично усталене. Зокрема, попри те, що Михайло Колодзінський 1902 року народження, він цілком вписується у пропоновану модель. Зокрема, Климишин наголошував на рисах, що були витворені спільним досвідом, зазначаючи, що головними рисами, притаманними цьому поколінню, є досвід війни, яка пройшла на їхніх очах, однак через юний вік її учасниками вони так і не стали [6, 23]. Він зауважує, що для цих дітей війна була чимось природнім. На його думку, вона наповнювала собою їхнє світосприйняття [6, 23]. Окрему роль у творенні світогляду «покоління Бандери» автор відводить учорашнім учасникам бойових дій, зокрема старшинам та підстаршинам, називаючи їх «виховниками» цього покоління. Він вважав, що приклад боротьби часу Української революції, який уособлюють саме ці категорії людей, і став головним каменем, що заложив «бандерівське покоління» [6, 24]. Ще одним важливим складником зростання цього «покоління» автор вважав роботу молодіжних організацій, адже в них, на його думку, формувався той необхідний набір навичок знань та вмінь, що надалі будуть застосовані в «революційній боротьбі». Слід зазначити, що сам Климишин був членом

«Пласту». Також формативним чинником створення «покоління» він вважає сувору дисципліну та відсутність публічного плюралізму в лавах націоналістів [6, 25].

До тез доктора Климишина спробуємо апелювати у процесі подальшого детального розгляду тексту «Доктрини».

Розгляд «Воєнної доктрини» як світоглядного джерела слід розпочати з розуміння автором української історичної канви. Варто зазначити, що «Доктрина» може розглядатися як джерело для розуміння побутового та популярного сприйняття певною частиною тогочасної української спільноти власного минулого.

Перша частина «Доктрини» майже повністю присвячена розгляду історичних подій на території України від найдавніших подій до початку 1920-х років. Такий детальний огляд історичних подій зумовлений наміром автора показати історичну тяглість власних поглядів. Зокрема, центральною тезою виступає створення образу войовничості та могутності української нації.

Історичний опис Колодзінський починає від найдавніших часів. У цій епосі, як можемо зрозуміти, він не тільки відзначає існування українського народу (слід зауважити, що автор сповідує принципи так званого Божого творіння націй), але й уже тут намагається зазначити його «виключність». Зокрема, він пише про географічне розташування, наголошуючи, що «навіть тоді могла вже пізнати й напівдика людина, що все-таки Схід Європи був найкращий і найбагатший» [4, 24]. Продовжуючи, він висловлює думку про те, що український народ з'явився в часи неолітичної революції переходу до осілого способу життя. На його думку, саме «перехід від номадства до хліборобства» призвів до витворення цивілізації на території України [6, 24–25]. Очевидно, він має на увазі Трипільську культуру, тоді дуже часто називали цивілізацією. Така парадигма проектування постання української ідентичності від часу Трипілля була, зокрема, спроектована В. Хвойкою. Слід зазначити, що для багатьох «молодих націй» було притаманно виводити свої коріння з ранніх часів. Аналізуючи давню історію України, автор згадує і Геродота та його опис українських земель, також він зауважує, що ця територія, мабуть, мала стати місцем військового конфлікту [4, 25].

Конфлікт зі степовими племенами на думку автора виводить парадигму цивілізаційної боротьби. Він зауважує: «В дійсності – це було величезне завдання нашого життя, як народу, як раси, як національної спільноти-здобути степ над Чорним і Каспійським морями, перемінити його в ріллю й збудувати тут на грані двох континентів центр нової світової цивілізації. Не будувати Україну тільки над Дністром чи Дніпром, але Україну в таких розмірах, які виміряв їй самий Творець, коли надавав землі нинішній географічний вигляд. Схід Європи мусить бути наш, бо такий заповіт оставили нам наші прадіди» [4, 27].

Отже, як можемо зробити висновок, саме історичний наратив був чи не головною фактологічною основою для конструювання ідейних стратегічних переконань.

Слід зазначити, що для Михайла Колодзінського часи Середньовіччя та Хмельниччини, очевидно, є епохами найбільшого успіху українського народу. На думку Ентоні Смітта, це так звана «золота доба», яка є мітичною основою «хибної пам'яті про минуле» та без якої не обходиться жодне суспільство [11, 312].

Це також і вічне бажання повернення до міту «доброго минулого», на якому наголошував румунський інтелектуал Мірча Еліаде. Саме до такого міту минулого намагається повернутись і автор «Воєнної доктрини», відтворюючи його як «ідеальний час» [12, 86].

Якщо є час ідеальний, то повинен бути і час занепаду? Саме таким часом автор вважає епохи, коли українці не вели жодних війн для розширення власних територій чи для утворення самостійної держави. На думку Ентоні Смітта, такий час зазвичай був відносно недавно. Для Колодзінського такою подією стала «остання революція» (йдеться про Революцію 1917–1921 рр.). Автор зазначає, що «у 1914 р. українська політика була соціалістично-демократичною, у своїх принципах ворожою мілітаризмові. Війна для українських політиків була найбільшим злом. Воїни се робили, щоб убити в народі його прадідній погляд на війну. Висліди політики Центральної Ради були катастрофальні для українського народу. Український нарід не мав змоги виявити вповні своїх духових і фізичних здібностей» [4, 25].

«Доба занепаду», яку визначив автор, відкриває не тільки історичний контекст, але й чітко змальовує конфлікт поколінь. Такий конфлікт є загалом тенденцією того часу. Ортега-і-Гасет зазначав, що є два типи епох: кумулятивні та епохи заперечення, або полеміки. У першому випадку молодь солідарна з літніми людьми та підкоряється їм у всіх сферах суспільного життя. Оскільки мова йде не про збереження та накопичення, а про заперечення та заміну, то у другому випадку старші люди змінюються молодими. «Це часи юних, епохи оновлення та креативної войовничості» [10, 6]. Нібі доповнюючи думку іспанського філософа К. Маннгейма зазначав: «Особлива функція молоді полягає в тому, що вона – оживлюючий посередник, свого роду резерв що виступає на передній план, коли таке оживлення стає необхідним для пристосування до швидкоплинних або якісно нових обставин» [8, 19].

Отже, відчуття настання «нової епохи» було очевидним для покоління автора «Доктрини», як і власне загальна тенденція появи якісно нових обставин. А в умовах поразки в боротьбі за становлення власної держави ці тенденції лише загострювалися. Все це призводило по декуди до відкритого антагонізму щодо старшого покоління. Такий спосіб мислення наводив автора на певні висновки-кліше стосовно ролі та оцінки попередників. Аналізуючи їхню діяльність, він підкреслює головні помилки, які допустило, на його думку, попереднє покоління. Визначивши головні помилки, автор одразу ж зазначає на неприпустимості їх повторення. Отже, головне стратегічне бачення нового витка боротьби зводиться до виправлення останніх помилок. Зокрема, він зазначає: «Минула

наша визвольна війна насуває дуже сумні рефлексії з військової точки погляду. Ми одержали українську державу без великого бою, однак ми не вміли вдержати нашої самостійності, тому що не вміли зорганізувати відповідної військової сили» [4, 49]. Автор не обмежувався лише військовою проблематикою, підкреслюючи проблеми ідеологічні. Зокрема, даючи характеристику УГА (Українській галицькій армії), він наголошував: «УГА не могла позбутися всіх провінціалізмів і загумінкового патріотизму. Воєнна доктрина УГА, а навіть її організація, були достосовані до малих цілей. Творці цієї армії бажали перш усього здобути при помочі факту існування УГА признання Галичини права до самовизначення мировою конференцією. Військовий провід не всугерував в УГА, що вона тільки фактичним здобуттям Львова й осягненням лінії Сяну може вирішити справу Галичини в користь соборної України» [4, 49].

Автор висвітлює ще одне тенденційне явище свого часу, а саме ідею «українського провансальства», яке вважає проблемою старого покоління. Така думка не була його вигадкою. Одним із її найбільших апологетів вважається Д. Донцов, котрий присвятив цій проблемі цілий розділ своєї книги «Націоналізм», де нещадно критикував тих, хто, на його думку, проявив недостатню свідомість у питанні «самодостатності» та «єдності». Отож, ця теза автора «Доктрини» є лише підтвердженням загальної тенденції.

Підсумовуючи події Революції 1917 – 1921 рр., Колодзінський робить висновок, що «Україна прогнала війну не через брак зброї, але тому, що не знайшовся ніхто еліті 1917 р., хто б станув на чолі революційних сил українського народу, покинув війну з центральними державами й звернув її проти Москви. ...Останню війну програли ми на трьох військових з'їздах у Києві, які хотіли зберегти добрий тон відносно Тимчасового Правительства, як пізніше УГА відносно Мирової Конференції. Далі програли ми війну під Крутами, де 300 юнаків мусіли битися з дикими матросами, не маючи навіть команданта» [4, 55]. Саме відсутність еліти та харизматичного лідера є для автора головною проблемою поразки. Нагадаємо, що такий вождь для часу міжвоєн'я був наскрізним образом лідера тогочасної молоді. Тому, власне, і в праці Михайла Колодзінського червоною ниткою проходить «образ вождя» й підкреслено його важливе місце та значення для майбутнього держави. Автор звично намагається показати на історичних прикладах правильність своїх ідей, пишучи, що «вийняток творять війни Олександра. Такого підбою не могли доконати грецькі республіки, тільки Король-здобувець» [4, 12].

В українській історії для Михайла Колодзінського таким «королем-здобувачем» був князь Святослав Завойовник, про якого автор написав: «Святослав заплатив життям на Дніпрових порогах за свої великі заміри й не мав часу виконати свої далекі й широкі пляни. Але постать князя-лицаря залишилася нам світлою й могутньою. Постагтю одного з найбільших войовиків у нашій історії» [4, 34].

Думки автора можна вважати багато в чому тенденційними та показовими для того часу. Задля цього варто порівняти тодішні праві ідеології у Європі, зокрема румунський легіонерський рух, хорватський усташизм, які є найбільш схожими з українським інтегральним націоналізмом. Їм усім притаманний тоталітарний характер. Період 1920–1930-х років є апогеєм так званої моди на тоталітаризм. Вплив цих тенденцій, зокрема створення образу вождя, який є провідником та найдостойнішим представником нації, спостерігаємо й у праці «Воєнна доктрина» [5, 284–285].

Окрім образу лідера, у «Доктрині» викладено ідею «месіанства». Українська ідея месіанства, яку конструював Михайло Колодзінський, не була лише його видумкою. Така ідея була відома. Вона, зокрема, була викладена в працях Дмитра Донцова та зводилася до так званого образу «захисного валу» проти «Азії», себто Росії, та тих цінностей, що вона несла, а також загрози комунізму, яка була головною небезпекою для правих рухів. Дмитро Донцов писав: «Основа великої кризи, що стасяє нашим континентом, конфлікт між Європою і Росією – це глибоке противенство двох взаємно ворожих цивілізацій. [...]. Цю абсолютну неприєднаність обох культур і конечність боротьби межі ними, боротьби, під знаком якої іде і йтиме ціла європейська криза, і мусимо мати на оці при усталенні ролі України в цьому конфлікті, при означенні лінії нашої національної політики, або – суті нашого колективного ідеалу» [3, 198–199].

Міт «місії» у будь-яких ідеологіях передбачає зазвичай й породження образу ворога. У «Воєнній доктрині» автор доволі детально викладає своє бачення ворога та місії української нації, опираючись на історичне підґрунтя. Він вважав, що «в дійсності – це було величезне завдання нашого життя, як народу, як раси, як національної спільноти – здобути степ над Чорним і Каспійським морями, перемінити його в ріллю й збудувати тут на грані двох континентів центр нової світової цивілізації. Не будувати Україну тільки над Дністром чи Дніпром, але Україну в таких розмірах, які виміряв їй самий Творець, коли надавав землі нинішній географічний вигляд. Схід Європи мусить бути наш, бо такий заповіт оставили нам наші прадіди» [4, 27].

Можемо впевнено дійти висновку, наскільки для автора є важливим сам принцип боротьби та цивілізаційної місії українського народу. Він намагається на таких порівняннях вивести історичний антипод, апелюючи до якого називав конкретну націю: «Нам сьогодні грозить від москалів більша загроза, як у давнину від печенігів, половців чи татар. Москалі не тільки хочуть знищити нашу стару українську культуру, але й перемінити нашу психіку» [4, 28].

Автор визначає конкретну історичну місію України, вказуючи, що «є щось фаталістично-величаве в нашій боротьбі за самостійність. Так, як Цезар, здобуваючи Галію, відкривав цілу Європу для римської культури й цивілізації, так наші націоналістичні революційні армії мають відкрити західноєвропейській культурі простір, що простягається на схід і південний схід від України» [4, 31].

Такі порівняння та думки автора дають нам підстави зрозуміти, що для нього самого було мітичним підґрунтям у розумінні цієї епохи та історії в ній українських земель. Очевидно, що автор намагався висунути ідею панування української «імперії» на теренах, які, на його думку, доведеться завойовувати його поколінню. У цих міркуваннях Колодзінський визначає основне завдання для сучасників та українського націоналізму загалом, наголошуючи, що «ми боремося за “землю руську”, а не за те, щоб бути щитом Європи» [4, 41–42].

Отож, автор виводив «свого сучасного ворога» ще з часів середньовіччя та намагався поставити перед загрозою виживання українську ідентичність. Він створив ілюзію «останньої битви за існування української нації» та визначив найрадикальніший спосіб порятунку, чітко наголошуючи на неприпустимості тішити себе даремними сподіваннями на зовнішні чинники [4, 45]. Про завершення козацької епохи Колодзінський писав: «Полтава закінчила козацьку добу. Одночасно Схід Європи переходив під панування Москви. Ми втратили другий раз самостійність і випустили з рук наше первородство на Сході Європи. На місце польської експанзії прийшла Москва. Україна дістала двох непримиримих ворогів і від того часу мусить бути завжди готова до війни на два фронти» [4, 48]. Отже, саме закінчення епохи Козаччини стало для автора тим часом, який остаточно окреслює основні образи військово-політичних конкурентів, котрих він вважав ворогами. Конструювання образу ворога в географічних межах для Михайла Колодзінського означало формування певного осердя майбутнього повстання відповідно до сформованого й визначеного територіального простору. Автор вважав, що в ході військових дій українські сили не мають права іти на будь-яке зближення чи то із СРСР проти Польщі, чи навпаки, оскільки це означало б послаблення ідеї встановлення майбутньої української імперії [5, 278]. Він зазначав, що така ідея є нічим іншим, як «зрадою української визвольної справи» [1, 194].

Як бачимо, у розглядуваному питанні геополітичної та міжнародної діяльності автор мав дещо зідеалізоване бачення ролі та місця української нації та майбутнього повстання. Важливе місце в географічно-історичному та ідейному вимірах Колодзінського посідав Київ, якому автор надавав сакрального значення: «Мусимо зрозуміти, що центром нашого історичного життя є Київ та що тільки посідання Києва затверджує за нами здобутки на інших фронтах. Київ є символом “руської землі”, за яку згинув Святослав. Київ має для нас більше значення, як, скажім, Берлін для Німеччини, чи Париж для Франції. Київ є святим містом, це “матір руських городів”, або “Єрусалим руських городів”, як називають його чужинці.

Містика оповиває Київ, і ми не сміємо її нехтувати. Ми мусимо свято вірити, що апостол Андрей предсказав постання Києва й великої держави над Дніпром, і з цією легендою треба нам єднати заміри Творця, бачити на Сході Європи велику державу. Чар Києва є однаково сильний у кожному закутку України» [4, 36].

Якими ж є ці межі «великої держави апостола Андрея», ми дізнаємося з третьої частини «Военної доктрини». Саме тут Михайло Колодзінський робить детальний аналіз географічних просторів свого «імперського проекту». Автор доволі скрупульозно розглядав особливості, притаманні населенню на цих територіях, починаючи від способу їхнього господарювання і закінчуючи їхньою політичною традицією. Перед розглядом меж імперії автор намагався подати способи та методи здобуття майбутніх «володінь», а також закласти політичне та військово підґрунтя таких планів. Про це він писав: «Военна доктрина українських націоналістів мусить з'ясувати характер нашої війни в найширших розмірах, яких тільки вимагають політичні відносини й наше географічне положення. Коли політика українського націоналізму змагає оперти східні кордони України на Волзі й поширити свій вплив у центральну Азію, то военна доктрина українських націоналістів не може брати під увагу тільки етнографічні українські землі, бо в цьому випадку буде розріз між політичними замірами і військовою потенцією» [4, 22].

Особливої уваги заслуговують погляди Михайла Колодзінського на план та методи, які він вважав єдино правильними та можливими для здобуття незалежності. Період Першої світової війни та міжвоєнний – це час активних революційних рухів у Європі, які часто призводили до громадянських конфліктів, це час боротьби різних ідеологій. Основними в цей час були праві та ліві ідеології, які охоплювали цілі країни, а їхні аполагети намагались у своїх жорстоких експериментах створити ідеальне суспільство, яке протиставляли одне одному. Поняття «революція» буде стояти в центрі поглядів у «Военній доктрині» як метод для утвердження незалежної держави. Як зазначає Олександр Зайцев, молоді члени ОУН часто сприймали фашизм у Італії, націонал-соціалізм у Німеччині та майбутню українську праву революцію як ланки однієї світової націоналістичної революції, що зламає панування старих реакційних націй [3, 314]. Невідомий автор, який підписався С.О. (О. Зайцев припускає, що це Ярослав Стецько) писав: «На чому кінчаться завдання фашизму чи націонал-соціалізму, на тому зачинаються завдання українського націоналізму». Я. Стецько вважав, що український націоналізм покликаний розпочати новий етап цієї революції, він відкриє «новий розділ, нову епоху не лише в історії України, але й народів Сходу Європи» [3, 314–315].

Отож, було створено кілька ідейних мітів ґрунту майбутнього імперського проекту, це, зокрема, міт «ланцюга революцій», але не просто революцій, що руйнують «старе погане», це витворення міту справедливого повернення до «старого доброго». Як зазначає історик Олександр Мотиль у праці «Підсумки імперій», кожен імперський проект, котрий конструюється у модерну добу, намагається витворити міт відродження [6, 120]. Не став винятком й український імперський проект, який створював автор «Военної доктрини». Обстоюючи революцію як головний спосіб здобуття державності, автор детально описував власне бачення революційних подій. Зокрема, детально проаналізовано

специфіку повстання на західно-українських землях (ЗУЗ) та східно-українських землях (СУЗ): «На З.У.З. село буде робити повстання, в містах переважає ворожий елемент. На З.У.З. село мусить зробити повстання і йти на місто, а тим самим повстання на З.У.З. буде відбуватися з долини, а не згори. ... На З.У.З. села мусять облягати великі міста, як 1918 р. Львів. Українське мійське населення буде тільки тероризувати місто й в цей спосіб допомагати селови. Так само на Закарпатській Україні й на Буковині головну роль під час повстання буде грати село» [5, 258].

Бачимо яку велику роль саме сільському населенню на ЗУЗ віддає автор у майбутньому повстанні, розуміючи насамперед що в містах переважно не українське населення.

Говорячи про хід повстання на СУЗ, автор пише: «Інакше справа представляється на С.У.З. Великі міста на С.У.З., як Київ, Харків і Одеса, мають релятивну більшість українського населення, а середні міста, як Полтава, Херсон, Дніпропетровськ, Запороже, Єлисаветград, Миколаїв, мають переважаючу більшість українського населення. Навіть Донецький басейн має такий процент українського робітництва, що воно має всі вигляди захопити промислові осередки революційною дорогою. В той спосіб на С.У.З. повстання буде відбуватися рівночасно згори й з долини, себто міста і села виступлять рівночасно. При доброму проводі під час повстання ані один ворог не буде мати змоги втечи з українських земель або зорганізувати оборону» [5, 258].

Слід зазначити, аналізуючи ці два уривки, попри те, що автор не відкидав допомоги інших національних та етнічних груп, саме етнічна ознака була для автора вирішальною, що абсолютно вливається в головний дискурс у націоналістичних колах того часу.

Описуючи головні сили повстання та їхні дії автор приділяє увагу й неактивним групам населення, пишучи «Дальшу й головну силу повстання становлять всі Українці, які не виступлять проти нас зі зброєю в руках, як, приміром, комуністи. Рівно ж поміч національних меншин як Татарів, Німців чи Болгарів треба прийняти, з виїмком Жидів. Українська маса не може позістатися нейтральною в часі повстання. До повстання треба втягнути цілий український нарід, а націоналісти мають провадити й надавати націоналістичну форму повстанню» [5, 257–258]. У тексті можна знайти пояснення цієї ворожості, про яку зазначає автор: «Треба мати на увазі, що в українській націоналістичній революції вирішальним чинником буде національна ненависть, і в такому випадку жадна соціально ворожа верства не буде мати до ньої вступу. Що на всіх укр[аїнських] землях зазублюються тісно гнет національний із соціальним, то це тільки додасть сили нашому повстанню і зробить наші боеві кличі яснійшими й сильнішими в ударі» [5, 258].

Аналізуючи ці твердження, слід провести глибший аналіз історичного контексту. «Доба жорстока, як вовчиця» – саме ця теза О. Ольжича про міжвоєнний період є чи не найбільш точною. Як влучно зазначив професор О. Зайцев, поширенню войовничого антисемітизму серед членів ОУН, особливо у другій

пол. 1930-х років., сприяли уявлення про виняткову роль євреїв у злочинах комуністичного режиму в СРСР, а також негативний образ євреїв у традиційній українській галицькій культурі. Все це призвело до витворення міту «жидокомуні» та до ідеї радикального вирішення «єврейського питання».

Отже, проаналізувавши головні тези «Воєнної доктрини» М. Колодзінського, слід зауважити на цінності цього, як чи не єдиного, джерела де систематично викладено радикальні ідеї частини членів ОУН. Безумовно, що ці думки є вираженням «горизонту очікувань» членів ОУН, котрі як було зазначено вище народилися між 1900 та 1910 рр. З огляду на опрацьований матеріал можна дійти висновку, про те, що «горизонт очікування» прямо залежить від «простору досвіду» [7, 12]. Саме ця теза є головним висновком, якого доходимо, аналізуючи ідеї та думки висловлені в «Доктрині».

Отже, можна констатувати, що погляди найбільш радикальної течії націоналістичного руху були просякнуті ідеєю «сили», «волі до життя», та висловлювали послідовність ідеалу «донцовської моралі». Пропонована стаття є лише спробою часткового аналізу ідей, проектування логіки вчинків та способу мислення так званого молодого радикального крила ОУН.

Джерела та література:

1. *Архів ОУН у Києві. – Ф. 1 (Провід ОУН). – Оп. 2. – Спр. 466. – Арк. 1–196.*
2. *Зайцев О. Воєнна доктрина Михайла Колодзінського / Олександр Зайцев // Україна модерна. – 2014. – № 20. – С. 245–256.*
3. *Зайцев О. Український інтегральний націоналізм 1920–1930-х років: Нариси інтелектуальної історії / Олександр Зайцев. – Київ: Критика, 2013. – 483 с.*
4. *Колодзінський М. Українська воєнна доктрина / Михайло Колодзінський. – Торонто, 1957. – 62 с.*
5. *Колодзінський М. Націоналістичне повстання (публікація та коментарі Олександра Зайцева) / Михайло Колодзінський // Україна модерна. – 2014. – № 20. – С. 257–295.*
6. *Климишин М. В поході до волі. Спомини / Михайло Климишин. – т. I. – Детройт, 1987. – С. 13.*
7. *Козеллек Р. Минуле майбутнє. Про семантику історичного часу / Райнгарт Козеллек. – Київ: Дух і літера, 2005. – 375.*
8. *Маненхайм К. Диагноз нашего времени. – М.: Изд-во Юрист, 1994.*
9. *Мотиль О. Підсумки імперії: занепад, розпад і відродження / Олександр Мотиль. – Київ: Критика, 2009. – 198 с.*
10. *Ортега-и-Гасет Х. Тема нашего Времени / Ртега-и-Гасет Х. Что такое философия? – М.: Наука, 1991. – С 6.*
11. *Сміт Ентоні Д. Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка / Ентоні Д. Сміт. – К.: Темпора, 2009. – 387 с.*
12. *Элиаде М. Аспекты мифа / М. Элиаде. – М.: Академический Проект, 2001. – 240 с.*
13. *Bruce Parrot Analyzing the Transformation of the Soviet Union in Comparative Perspective (in Karen Dawisha and Bruce Parrot, eds., The End of Empire? The Transformation of the USSR in Comparative Perspective) // Armonk, N.Y.: Sharpe. – 1997. – P. 75–88.*

14. Hroch M. *Social Precondition of National Revival in Europe. A Comparative Analysis of the Social Composition of Patriotic Groups among the Smaller European Nations* / M. Hroch. – Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1985. – P. 213.
15. Wesson Robert G. *The Imperial Order* / Robert G. Wesson // Berkeley: University of California Press, 1967. – P. 36–43.

© **Владимир КРЫМИНСКИЙ**

АНАЛИЗ МИРОВОЗЗРЕНИЯ РАДИКАЛЬНОГО КРЫЛА ЧЛЕНОВ ОУН ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ «ВОЕННОЙ ДОКТРИНЫ» МИХАИЛА КОЛОДЗИНСКОГО

Рассмотрены идеологическая платформа и логика восприятия окружающего мира определенной частью членов ОУН на основе анализа труда М. Колодзинского «Военная доктрина ОУН». С помощью методического инструментария истолковано природу радикальных интеллектуальных конструктов начала XX в. в среде ОУН. Проанализировано общий исторический контекст, что позволяет более глубоко осмыслить данное явление и раскрыть широкую картину развития тогдашней политической и общественной мысли. Сделано подробный обзор представлений и понимания украинской истории в «Военной доктрине». Определены главные черты, которые присущи идейным убеждениям наиболее радикального крыла членов ОУН.

Ключевые слова: Организация украинских националистов (ОУН), идеология, М. Колодзинский, «Военная доктрина», национализм, поколения, нация, революция.

© **Volodymyr KRYMINSKYI**

THE WORLDVIEW ANALYSIS OF THE OUN RADICAL WING MEMBERS THROUGH THE PRISM OF «MILITARY DOCTRINE» BY MYKHAILO KOLODZINSKY

The ideological platform and the logic of the perception of the surrounding world by a certain part of the OUN members are considered, based on the analysis of M. Kolodzinsky's «Military doctrine of the OUN». The nature of the radical intellectual constructs of the early twentieth century in the OUN environment was studied..The general historical context is analyzed, which allows a deeper understanding of this phenomenon and reveals a broad picture of the development of contemporary political and social thought. The Ukrainian nationalists in the interwar period were particularly keen on the future strategy and tactics of gaining the Ukrainian state. A detailed review of the concepts and understanding of Ukrainian history in the «Military Doctrine» was made. The main features of the ideological convictions of the most radical wing of OUN members are determined.

Keywords: Organization of Ukrainian Nationalists (OUN), ideology, M. Kolodzinsky, «Military Doctrine», nationalism, generation, nation, revolution.